CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
YVES BOT
prezentate la 12 iunie 2014 [1]

Cauza C-222/13

TDC A/S
împotriva
Erhvervsstyrelsen

[cerere de decizie preliminară formulată de Teleklagenævnet (Danemarca)]

„Admisibilitatea cererii preliminare — Noțiunea «instanță națională» în sensul articolului 267 TFUE — Independența organismului de trimitere — Sectorul telecomunicațiilor — Serviciul universal și drepturile utilizatorilor — Directiva 2002/22/CE — Furnizarea de către prestatorul serviciului universal de servicii suplimentare obligatorii în sensul articolului 32 din directivă — Finanțarea serviciilor suplimentare obligatorii — Calculul costului net — Determinarea îndatoririi nejustificate”

1. Prin prezenta trimitere preliminară, Teleklagenævnet (Danemarca) solicită Curții să precizeze modalitățile de finanțare a unui serviciu suplimentar obligatoriu furnizat în temeiul articolului 32 din Directiva 2002/22/CE [2] de către întreprinderea prestatoare a serviciului universal.

2. Directiva privind serviciul universal urmărește să creeze un cadru normativ armonizat care trebuie să garanteze în întreaga Uniune Europeană un acces abordabil la servicii de comunicații de bază și de bună calitate [3]. Aceste servicii sunt stabilite în mod expres de legiuitorul Uniunii în capitolul II din directiva menționată. În măsura în care acestea sunt furnizate la un preț care se îndepărtează de cel stabilit în condiții normale de piață, întreprinderea prestatoare a serviciului universal este compensată de statul membru prin finanțare publică sau de întreprinderile din cadrul sectorului prin intermediul unui fond sectorial.

3. Potrivit principiului subsidiarității, statele membre pot depăși perimetrul restrâns al serviciului universal și al serviciilor sale suplimentare [4], făcând accesibile și abordabile pe teritoriul lor „servicii suplimentare obligatorii” în cazul în care piața nu îndeplinește cerințele utilizatorilor finali.

1 — Limba originală: franceza.

2 — Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile electronice de comunicații (directiva privind serviciul universal) (JO L 108, p. 51, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 213), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/136/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 (JO L 337, p. 11, denumită în continuare „Directiva privind serviciul universal”).

3 — A se vedea articolul 1 alineatele (1) și (2) din această directivă.

4 — A se vedea articolul 29 din Directiva privind serviciul universal.

4. Articolul 32 din Directiva privind serviciul universal, a cărui întindere trebuie interpretată în această cauză, are următorul cuprins:

„Statele membre pot decide să introducă servicii suplimentare accesibile publicului, diferite de serviciile care țin de obligațiile de serviciu universal definite în capitolul II, pe teritoriul lor național, dar în acest caz nu se poate impune niciun mecanism de compensare care implică participarea anumitor întreprinderi.”

5. Această dispoziție oferă statelor membre o marjă de apreciere largă în ceea ce privește serviciile care pot fi furnizate pe teritoriul lor cu titlu de „serviciu suplimentar obligatoriu”. În prezenta cauză, Regatul Danemarcei a încredințat astfel TDC A/S (denumită în continuare „TDC”), principalul operator danez din domeniul telecomunicațiilor, sarcina de a asigura servicii de siguranță și de urgență maritimă prin radio pe teritoriul său național, precum și în Groenlanda. Aceste servicii radio sunt puse în mod gratuit la dispoziția tuturor navelor, indiferent de naționalitatea lor, și le permit să solicite asistență atunci când se află în primejdie [5].

6. Cu toate acestea, contrar normelor care reglementează compensarea prestatorilor de servicii universale, legiuitorul Uniunii nu precizează condițiile în care un stat membru trebuie să compenseze întreprinderea prestatoare a unui serviciu suplimentar obligatoriu. Deși exclude în mod expres finanțarea sectorială, acesta nu precizează, în schimb, în ce măsură statele membre sunt obligate să compenseze prestarea unui serviciu suplimentar obligatoriu și în ce mod sunt obligate să calculeze costurile aferente acestei prestații în scopul unei finanțări publice.

7. În cauza principală, organismul competent în domeniul telecomunicațiilor [6] a refuzat astfel să acorde TDC o compensare a costurilor legate de prestarea serviciilor de siguranță și de urgență maritimă în discuție pentru anul 2010. Într-adevăr, acest organism a considerat că, potrivit legislației naționale aplicabile până la 31 martie 2012, TDC nu avea dreptul la nicio compensare în ceea ce privește cheltuielile efectuate pentru acest serviciu suplimentar obligatoriu, dat fiind că aceasta realiza, în mod global, un profit în temeiul obligațiilor sale de serviciu universal și de servicii suplimentare obligatorii privite în ansamblu [7]. Din decizia de trimitere rezultă că, în practică, cheltuielile legate de serviciile de siguranță în discuție se ridicau la aproximativ 60 000 000 de coroane daneze (DKK) pe an (respectiv, aproximativ 8 036 000 de euro), din care aproape jumătate erau legate de prestarea acestor servicii în Groenlanda.

8. În cadrul acțiunii cu care a fost sesizată, instanța de trimitere a ridicat problema principiilor și a normelor care guvernează finanțarea acestui serviciu suplimentar obligatoriu în sensul articolului 32 din Directiva privind serviciul universal. Având îndoieli cu privire la interpretarea acestei dispoziții, Teleklagenævnet a decis să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Directiva [privind serviciul universal], în special articolul 32 din aceasta, se opune adoptării de către un stat membru a unor norme potrivit cărora o întreprindere nu are dreptul la acoperirea de către statul membru a costului net al furnizării unui serviciu suplimentar obligatoriu care nu

5 — Din decizia de trimitere reiese că, în practică, serviciile de siguranță sunt furnizate în Groenlanda de Tele Greenland A/S, o întreprindere deținută de autoritățile autonome din Groenlanda, TDC limitându-se să acopere cheltuielile legate de prestarea acestor servicii.

6 — Din decizia de trimitere reiese că, la data faptelor din litigiul principal, organismul competent în domeniul telecomunicațiilor era Den danske telemyndighed. De atunci, competențele acestui organism au fost transferate Erhvervsstyrelsen. Este vorba despre autoritatea națională de reglementare (denumită în continuare „ANR”), însărcinată, printre altele, cu supravegherea sectorului în conformitate cu articolul 3 din Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directiva-cadru) (JO L 108, p. 33, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 195).

7 — Din decizia de trimitere reiese că, în urma punerii în întârziere și a avizului motivat notificate de Comisia Europeană la 27 ianuarie și, respectiv, la 29 septembrie 2011, guvernul danez și-a modificat legislația astfel încât să preia costul serviciului suplimentar obligatoriu în discuție începând cu 1 aprilie 2012. Considerând totuși că legislația anterioară nu era contrară Directivei privind serviciul universal, guvernul danez a apreciat că această modificare nu avea efect retroactiv și nu permitea să se acopere cheltuielile efectuate pentru furnizarea serviciilor de siguranță în discuție înainte de 1 aprilie 2012.

este inclus în capitolul II [din această directivă] în măsura în care profiturile întreprinderii rezultate din alte servicii, care sunt incluse în obligația de serviciu universal a întreprinderii potrivit capitolului II [din această directivă], depășesc pierderile legate de furnizarea serviciului suplimentar obligatoriu?

2) Directiva privind serviciul universal se opune adoptării de către un stat membru a unor norme potrivit cărora întreprinderile au dreptul la acoperirea de către statul membru a costului net al furnizării unor servicii suplimentare obligatorii care nu sunt incluse în capitolul II [din această directivă] numai în cazul în care costul net constituie o îndatorire nejustificată pentru întreprinderile în discuție?

3) Dacă răspunsul la întrebarea 2 este negativ, poate statul membru să decidă că nu există nicio îndatorire nejustificată legată de furnizarea unui serviciu suplimentar obligatoriu care nu este inclus în capitolul II [din Directiva privind serviciul universal] dacă întreprinderea, în ansamblul său, a obținut un profit din furnizarea tuturor acelor servicii pentru care există obligația de serviciu universal, inclusiv din furnizarea de servicii pe care întreprinderea le-ar fi furnizat și în cazul în care nu ar fi fost operator de serviciu universal?

4) Directiva privind serviciul universal se opune adoptării de către un stat membru a unor norme potrivit cărora costul net suportat de o întreprindere desemnată, legat de furnizarea serviciului universal în conformitate cu capitolul II [din această directivă], trebuie calculat pe baza tuturor veniturilor și a costurilor legate de furnizarea serviciului în discuție, inclusiv a veniturilor și a costurilor pe care întreprinderea le-ar fi înregistrat și în cazul în care nu ar fi fost operator de serviciu universal?

5) Are incidență asupra răspunsurilor la întrebările 1)-4) împrejurarea că un serviciu suplimentar obligatoriu trebuie să fie asigurat în Groenlanda, care, potrivit anexei II la TFUE, este o țară sau un teritoriu de peste mări [(denumite în continuare «TTPM»)], atunci când administrarea sa este încredințată de autoritățile daneze unei întreprinderi stabilite în Danemarca, iar această întreprindere nu are alte activități în Groenlanda?

6) Care este relevanța articolului 107 alineatul (1) TFUE, a articolului 108 alineatul (3) TFUE, precum și a Deciziei [2012/21/UE] a Comisiei din 20 decembrie 2011 privind aplicarea articolului 106 alineatul (2) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene în cazul ajutoarelor de stat sub formă de compensații pentru obligația de serviciu public acordate anumitor întreprinderi cărora le-a fost încredințată prestarea unui serviciu de interes economic general[[8]] pentru răspunsurile la întrebările 1-5?

7) Care este relevanța principiului denaturării minime a concurenței conținut, printre altele, în articolul 1 alineatul (2), în articolul 3 alineatul (2) și în considerentele (4), (18), (23) și (26), precum și în anexa IV, partea B la Directiva privind serviciul universal pentru răspunsurile la întrebările 1)-5)?

8) Dacă dispozițiile Directivei privind serviciul universal se opun unor regimuri naționale precum cele la care se referă întrebările 1), 2) și 4), atunci aceste prevederi sau interdicții au efect direct?”

9. În cauza pe care o examinăm, avem îndoieli serioase în special cu privire la independența membrilor care compun organismul de trimitere în ceea ce privește judecarea cauzei, în măsura în care aceștia din urmă, desemnați și revocați de ministrul competent, nu dispun, printre altele, de nicio garanție specială în privința revocării lor, cu excepția celor prevăzute de dreptul muncii.

8 — JO 2012, L 7, p. 3.

I – **Dreptul Uniunii**

A – *Directiva privind serviciul universal*

10. Potrivit articolului 1 din aceasta, Directiva privind serviciul universal are drept scop asigurarea de servicii de bună calitate accesibile publicului în toată Uniunea, printr-o concurență și opțiuni efective, și de a trata cazurile în care nevoile utilizatorilor finali nu sunt îndeplinite în mod satisfăcător de piață. În acest scop, directiva menționată stabilește drepturile utilizatorilor finali și obligațiile corespunzătoare ale întreprinderilor care furnizează rețele și servicii de comunicații electronice.

11. Potrivit articolului 3 alineatul (2) din Directiva privind serviciul universal, statele membre stabilesc abordarea cea mai eficientă și potrivită pentru a asigura punerea în aplicare a serviciului universal, respectând în același timp principiile obiectivității, transparenței, nediscriminării și proporționalității. Acestea trebuie să încerce, în plus, să reducă la minimum perturbările de pe piață, în special furnizarea de servicii la prețuri sau în condiții diferite de condițiile normale de exploatare comercială, apărând în același timp interesul public.

12. Domeniul de aplicare al serviciului universal este precizat la articolele 4-7 din Directiva privind serviciul universal. Acesta include conectarea de la o locație fixă la o rețea publică de comunicații, precum și punerea la dispoziția utilizatorilor finali a unui serviciu de informații telefonice și a unei liste complete a abonaților. Include de asemenea punerea la dispoziție a unor posturi telefonice publice cu plată, care permit, printre altele, să se efectueze apeluri de urgență, precum și măsuri speciale care asigură accesul la aceste servicii utilizatorilor cu handicap.

13. Finanțarea costurilor legate de furnizarea serviciului universal este reglementată la articolele 12-14 din Directiva privind serviciul universal.

14. Articolul 12 din Directiva privind serviciul universal, intitulat „Calculul costurilor obligațiilor de serviciu universal”, prevede la alineatul (1):

„În cazul în care [ANR] consideră că furnizarea serviciului universal, în conformitate cu articolele 3 până la 10, poate reprezenta o îndatorire nejustificată pentru întreprinderile desemnate să furnizeze servicii universale, acestea calculează costul net al furnizării lor.

În acest scop, [ANR]:

(a) calculează costul net al obligației de serviciu universal, luând în considerare eventualul avantaj comercial pe care îl are o întreprindere desemnată să furnizeze servicii universale, în conformitate cu anexa IV, partea A sau

(b) folosesc costul net al furnizării serviciilor universale stabilit printr-un mecanism de desemnare în conformitate cu articolul 8 alineatul (2).”

15. Partea A din anexa IV la Directiva privind serviciul universal descrie modul în care trebuie calculat costul net al obligațiilor de serviciu universal.

16. Articolul 13 alineatele (1) și (2) din această directivă stabilește normele de finanțare a obligațiilor de serviciu universal. Această dispoziție are următorul cuprins:

„(1) În cazul în care, pe baza calculului costului net prevăzut la articolul 12, [ANR] constată că o întreprindere este supusă unei îndatoriri nejustificate, statele membre decid, la cererea unei întreprinderi desemnate:

(a) să introducă un mecanism de compensare a întreprinderii în cauză pentru costurile nete calculate în condiții de transparență și pornind de la fondurile publice și

(b) să repartizeze costul net al obligațiilor de serviciu universal între furnizorii de rețele și servicii de comunicații electronice.

(2) În cazul în care acel cost net este repartizat în conformitate cu alineatul (1) litera (b), statele membre stabilesc un mecanism de repartizare administrat de [ANR] sau de un organism independent de beneficiarii săi, sub supravegherea [ANR].

Numai costul net al obligațiilor definite la articolele 3 până la 10, calculat în conformitate cu articolul 12, poate face obiectul unei finanțări.”

17. Statele membre pot compensa astfel prestatorul pornind de la fondurile publice. De asemenea, acestea pot repartiza costul net al obligațiilor de serviciu universal între toți operatorii de rețele și de servicii de comunicații electronice care furnizează servicii pe teritoriul său prin instituirea unui fond sectorial. Aceste norme sunt prevăzute în considerentele (21)-(23), precum și în anexa IV, partea B la Directiva privind serviciul universal.

18. În sfârșit, articolul 32 din această directivă, intitulat „Servicii suplimentare obligatorii”, ale cărui dispoziții trebuie să le interpretăm în continuare, are următorul cuprins:

„Statele membre pot decide să introducă servicii suplimentare accesibile publicului, diferite de serviciile care țin de obligațiile de serviciu universal definite în capitolul II, pe teritoriul lor național, dar în acest caz nu se poate impune niciun mecanism de compensare care implică participarea anumitor întreprinderi.”

B – *Directiva 2002/77/CE*

19. Articolul 6 din Directiva 2002/77/CE[9], intitulat „Obligațiile de serviciu universal”, prevede la alineatul (1):

„Orice schemă națională în temeiul Directivei [privind serviciul universal] cu scopul de a împărți costul net de furnizare a obligațiilor de serviciu universal trebuie să se bazeze pe criterii obiective, nediscriminatorii și transparente și trebuie să respecte principiile proporționalității și de minimă denaturare a pieței. În special în cazul impunerii de obligații de serviciu universal în exclusivitate sau parțial asupra întreprinderilor publice furnizoare de servicii de comunicații electronice, acest fapt se ia în considerare la calcularea oricărei contribuții la costul net al obligațiilor de serviciu universal.”

9 — Directiva Comisiei din 16 septembrie 2002 privind concurența pe piețele de rețele și servicii de comunicații electronice (JO L 249, p. 21, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 132).

II – **Analiza noastră referitoare la competența Curții**

20. În cadrul cauzei principale, se ridică problema competenței Curții, ținând seama de identitatea organismului de trimitere.

21. În decizia de trimitere, Teleklagenævnet prezintă motivele pentru care consideră că îndeplinește toate condițiile necesare pentru a fi considerat „instanță” în sensul articolului 267 TFUE și pentru a fi astfel în măsură să adreseze o întrebare preliminară Curții.

22. În schimb, în observațiile sale, Comisia are unele îndoieli cu privire la acest subiect. În consecință, Curtea a invitat guvernul danez să precizeze normele care reglementează activitatea Teleklagenævnet și în special cele care garantează independența acestuia, precum și pe cele referitoare la caracterul obligatoriu al jurisdicției sale. În precizările pe care le-a furnizat Curții, guvernul danez susține că Teleklagenævnet îndeplinește toate criteriile stabilite de jurisprudență pentru a fi calificat drept „instanță” și că Curtea este, prin urmare, competentă să se pronunțe cu privire la întrebările preliminare care îi sunt adresate de acest organism.

23. Potrivit unei jurisprudențe constante, aspectul referitor la calitatea organismului de trimitere ține doar de dreptul Uniunii. Pentru a aprecia dacă acesta intră în sfera noțiunii „instanță” în sensul articolului 267 TFUE, Curtea are în vedere un ansamblu de elemente precum originea legală a organismului, caracterul său permanent, caracterul obligatoriu al jurisdicției sale, natura contradictorie a procedurii, aplicarea de către acest organism a normelor de drept, precum și independența sa [10].

24. Curtea apreciază, așadar, calitatea acestui organism atât în funcție de criterii structurale, cât și de criterii funcționale, preocupându-se să se plaseze în contextul normativ specific în care este chemat să sesizeze Curtea [11]. Cu alte cuvinte, Curtea verifică *in concreto* natura specifică a funcțiilor pe care organismul de trimitere le exercită. Prin urmare, unul și același organism național poate fi calificat atât drept „instanță”, cât și drept „organ administrativ”, după cum exercită funcții jurisdicționale sau atribuții administrative într-un caz concret [12]. În această privință, Curtea acordă o atenție deosebită în ceea ce privește aspectul dacă există un litigiu pendinte pe rolul organismului de trimitere și dacă acesta este chemat să se pronunțe în cadrul unei proceduri destinate să se finalizeze printr-o decizie cu caracter jurisdicțional [13].

25. Urmează să prezentăm în continuare motivele pentru care considerăm că, în cadrul cauzei principale, Teleklagenævnet nu este competent să sesizeze Curtea cu o cerere de decizie preliminară în temeiul articolului 267 TFUE.

26. Desigur, din decizia de trimitere reiese că condițiile enunțate în jurisprudența Curții privind originea legală a organismului de trimitere, caracterul permanent al acestuia, natura contradictorie a procedurii sale și aplicarea normelor de drept sunt îndeplinite.

10 — A se vedea printre altele Hotărârile Dorsch Consult (C-54/96, EU:C:1997:413, punctul 23), Syfait și alții (C-53/03, EU:C:2005:333, punctul 29), RTL Belgium (C-517/09, EU:C:2010:821, punctul 36) și Belov (C-394/11, EU:C:2013:48, punctul 38 și jurisprudența citată), precum și, pentru o aplicare mai recentă, Ordonanța Merck Canada (C-555/13, EU:C:2014:92, punctul 16).

11 — A se vedea Hotărârea Belov (EU:C:2013:48, punctele 40 și 41).

12 — Ordonanța ANAS (C-192/98, EU:C:1999:589, punctul 22) și Ordonanța RAI (C-440/98, EU:C:1999:590, punctul 13), cu privire la Corte dei Conti (Italia).

13 — A se vedea printre altele Hotărârea Belov (EU:C:2013:48, punctul 39 și jurisprudența citată).

27. Astfel, Teleklagenævnet este un organ public permanent de soluționare a diferendelor care a fost înființat prin articolul 68 alineatul 1 din Legea nr. 169 din 3 martie 2011 privind rețelele și serviciile de comunicații electronice (lov nr. 169 om elektroniske kommunikationsnet og -tjenester) [14]. Originea legală a acestuia nu poate fi, așadar, contestată. Modalitățile sale de funcționare sunt stabilite prin Regulamentul nr. 383 din 21 aprilie 2011 privind activitatea Teleklagenævnet (bekendtgørelse nr. 383 om teleklagenævnet virksomehed) [15].

28. În plus, în conformitate cu articolul 70 alineatul 1 din Legea telecomunicațiilor, acest organism adoptă deciziile pe baza unei aplicări a normei de drept, și anume Legea telecomunicațiilor.

29. Pe de altă parte, din decizia de trimitere reiese că procedura în fața Teleklagenævnet este exclusiv scrisă, dar că acest organism se asigură ca părțile să își poată prezenta observațiile în conformitate cu principiul contradictorialității.

30. În schimb, caracterul obligatoriu al competenței sale și independența membrilor care îl compun pot genera unele rezerve.

A – *Caracterul obligatoriu al competenței Teleklagenævnet*

31. În cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Dorsch Consult (EU:C:1997:413), Curtea a precizat noțiunea de instanță obligatorie. Potrivit Curții, această noțiune acoperă două realități. O instanță ar fi „obligatorie” în ipoteza în care, în primul rând, organismul de trimitere ar oferi, în realitate, singura cale de atac posibilă și, în al doilea rând, acest organism ar pronunța decizii cu forță obligatorie [16]. În această cauză, Curtea nu a trebuit să ofere o delimitare clară și netă care ar fi permis să se acorde preferință uneia dintre posibilitățile de interpretare.

32. În speță, Comisia exprimă îndoieli în ceea ce privește caracterul obligatoriu al competenței Teleklagenævnet, în măsura în care sesizarea acestui organism nu constituie singura cale de atac posibilă, operatorul în cauză fiind liber să introducă direct o acțiune în fața instanțelor de drept comun.

33. În primul rând, pe baza informațiilor de care dispunem, considerăm că Legea telecomunicațiilor a instituit două proceduri alternative care permit unui operator economic care, la fel ca TDC, apreciază că este lezat în drepturile sale, să conteste o decizie adoptată de o autoritate administrativă însărcinată cu supravegherea sectorului telecomunicațiilor, respectiv Erhvervsstyrelsen, care este subordonată Ministerului Întreprinderii și Dezvoltării. Operatorul economic ar fi astfel liber să introducă o acțiune fie la Teleklagenævnet (care ține de Ministerul Cercetării, Inovației și Învățământului Superior), fie direct la instanțele de drept comun [17].

34. Contrar cauzei în care s-a pronunțat Hotărârea Belov (EU:C:2013:48), considerăm că aceste două proceduri nu sunt autonome. Într-adevăr, astfel cum a precizat guvernul danez în răspunsul scris la întrebările adresate de Curte, nici sesizarea instanțelor de drept comun, nici chiar inițierea unui arbitraj nu se opun ca acțiunea să fie examinată de Teleklagenævnet [18]. În această ipoteză, guvernul danez arată că, potrivit articolului 345 din Legea privind administrarea justiției (Retsplejeloven), instanța de drept comun trebuie să suspende judecarea cauzei până la pronunțarea deciziei Teleklagenævnet.

14 — Denumită în continuare „Legea telecomunicațiilor”.

15 — Denumit în continuare „Regulamentul nr. 383”.

16 — Punctele 28 și 29.

17 — Această libertate nu ar fi recunoscută Erhvervsstyrelsen, care, potrivit jurisprudenței naționale, nu ar putea contesta „în fața instanțelor deciziile îndreptate împotriva ei, în afara unor circumstanțe cu totul excepționale” (punctul 21 din răspunsul guvernului danez la întrebările adresate de Curte).

18 — Guvernul danez se referă la articolul 2 alineatul 6 din Regulamentul nr. 383.

35. În plus, guvernul danez arată că, în practică, nu par să existe cazuri în care deciziile Erhvervsstyrelsen să fi fost contestate direct în fața instanțelor de drept comun fără ca Teleklagenævnet să fi fost sesizat în prealabil.

36. În al doilea rând, în ipoteza în care operatorul economic în cauză ar iniția o acțiune la Teleklagenævnet, din articolul 71 alineatul 2 din Legea telecomunicațiilor reiese că deciziile acestuia sunt obligatorii pentru părți, cu condiția ca acestea să nu introducă o acțiune la o instanță judecătorească în termen de opt săptămâni.

37. Astfel, potrivit articolului 71 alineatul 1 din Legea privind telecomunicațiile, Teleklagenævnet se pronunță definitiv în materie administrativă, dat fiind că aceste decizii nu pot fi contestate la nicio altă autoritate administrativă.

38. Toate aceste elemente nu se opun, în opinia noastră, să se recunoască în privința Teleklagenævnet o competență obligatorie în sensul jurisprudenței Curții.

39. Cu totul diferită este problema independenței acestui organism, care concentrează, în opinia noastră, toate dificultățile.

B – *Independența Teleklagenævnet*

40. Comisia consideră că Teleklagenævnet nu prezintă garanții suficiente în ceea ce privește independența sa. Aceasta arată astfel că organismul menționat este atașat structurii organizaționale a Ministerului Cercetării, Inovației și Învățământului Superior, acesta din urmă punând la dispoziția Teleklagenævnet servicii de secretariat, în conformitate cu articolul 69 alineatul 2 din Legea telecomunicațiilor. Această constatare este repusă în discuție de guvernul danez.

41. Astfel cum a amintit Curtea în Hotărârea Wilson [19], noțiunea de independență este inerentă misiunii de a judeca și implică înainte de toate ca organismul în cauză să aibă calitatea de terț în raport cu autoritatea care a adoptat decizia supusă unei căi de atac [20].

42. Potrivit jurisprudenței Curții, noțiunea de independență presupune două aspecte.

43. Primul aspect este extern și presupune ca organismul de trimitere să fie protejat de intervenții sau de presiuni exterioare susceptibile să pună în pericol independența membrilor săi în ceea ce privește judecarea litigiilor cu care sunt sesizați [21]. Aceasta implică recunoașterea, pentru persoanele care au îndatorirea de a judeca, a anumitor garanții precum inamovibilitatea.

44. Al doilea aspect pe care Curtea îl examinează în ceea ce privește independența organismului de trimitere este intern. Acesta este legat de noțiunea de imparțialitate și vizează echidistanța în raport cu părțile din litigiu și cu interesele lor din perspectiva obiectului acestuia [22]. Aspectul amintit impune respectarea obiectivității și lipsa oricărui interes în soluționarea litigiului în afara strictei aplicări a normei de drept.

19 — C-506/04, EU:C:2006:587

20 — Punctul 49 și jurisprudența citată.

21 — A se vedea printre altele Hotărârea Wilson (EU:C:2006:587, punctele 50 și 51, precum și jurisprudența citată), Ordonanța Pilato (C-109/07, EU:C:2008:274, punctul 23) și Hotărârea RTL Belgium (EU:C:2010:821, punctul 39).

22 — Hotărârile Wilson (EU:C:2006:587, punctul 52 și jurisprudența citată), precum și RTL Belgium (EU:C:2010:821, punctul 40).

45. Potrivit Curții, aceste garanții de independență și de imparțialitate postulează existența unor norme, în special în ceea ce privește compunerea organismului, numirea, durata funcției, precum și cauzele de abținere, de recuzare și de revocare a membrilor săi. Aceste norme trebuie să permită înlăturarea oricărei îndoieli legitime, în percepția justițiabililor, referitoare la impenetrabilitatea organismului respectiv în privința unor elemente exterioare și la neutralitatea sa în raport cu interesele care se înfruntă. Sub acest aspect, Curtea consideră că condiția referitoare la independența organismului de trimitere nu poate fi îndeplinită decât dacă situațiile de revocare a membrilor care compun acest organism sunt stabilite prin dispoziții legislative exprese [23].

46. Or, în speță, aceste condiții nu sunt îndeplinite și trebuie să admitem că niciunul dintre elementele furnizate de guvernul danez în răspunsul la întrebările adresate de Curte și în cadrul ședinței nu a permis înlăturarea îndoielilor noastre în ceea ce privește independența membrilor Teleklagenævnet în legătură cu judecarea litigiilor și impenetrabilitatea acestuia în privința unor elemente externe.

47. Compunerea Teleklagenævnet este reglementată la articolul 68 din Legea telecomunicațiilor.

48. Din alineatele 2 și 3 ale acestei dispoziții reiese că Teleklagenævnet se compune din cinci până la șapte membri. Guvernul danez a confirmat în cadrul ședinței că Teleklagenævnet poate fi compus, așadar, dintr-un număr par de membri, ceea ce este, de altfel, cazul în prezent, și că, în caz de egalitate de voturi, președintele acestui organism dispune de un vot decisiv în conformitate cu articolul 5 alineatul 3 din Regulamentul nr. 383.

49. În sensul jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, faptul că președintele poate dispune de un vot decisiv justifică o examinare aprofundată a independenței și a imparțialității din două perspective, atât a acestuia, cât și a completului din care face parte [24]. În Hotărârea Grande Stevens și alții împotriva Italiei, citată anterior, pronunțată în Marea Cameră, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a luat astfel în considerare, în cadrul acestei examinări, modalitatea de desemnare a membrilor organismului în discuție, durata mandatului acestora, existența unei protecții împotriva presiunilor externe, imparțialitatea acestora atât subiectivă, cât și obiectivă și aparența de independență.

50. În această privință, din legislația aplicabilă reiese că membrii Teleklagenævnet sunt numiți de ministrul întreprinderii și dezvoltării. Potrivit articolului 68 alineatul 2 a doua teză din Legea telecomunicațiilor, acesta din urmă trebuie să se asigure ca organismul în discuție să fie format din personalități care sunt nu numai calificate în domeniile dreptului, în special al dreptului concurenței, economiei și comerțului, dar au și competențe tehnice în domeniul telecomunicațiilor [25]. Rezultă totuși din articolul 68 alineatul 4 din această lege că președintele Teleklagenævnet trebuie să fie jurist. În temeiul aceleiași dispoziții, ministrul întreprinderii și dezvoltării poate desemna, dintre membrii săi, un jurist ca vicepreședinte, care va putea înlocui președintele în cazul în care acesta este împiedicat să își exercite funcția sau în caz de recuzare.

23 — Ordonanța Pilato (EU:C:2008:274, punctul 24 și jurisprudența citată).

24 — Criteriile de apreciere a independenței și a imparțialității unei instanțe au fost dezvoltate pe larg în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și au fost amintite recent în Hotărârea Grande Stevens și alții împotriva Italiei din 4 martie 2014 (§ 132 și urm.). A se vedea de asemenea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Partidul Muncitoresc Georgian împotriva Georgiei din 8 iulie 2008, în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat, în privința comisiilor electorale georgiene, că faptul că șapte din cei cincisprezece membri ai fiecăreia dintre aceste comisii, printre care și președinții – care dispuneau de un vot decisiv –, erau numiți de președintele georgian și de partidul acestuia putea repune în discuție imparțialitatea și independența organului chemat să soluționeze un litigiu (§ 106). Această Curte a subliniat că compunerea comisiilor electorale nu oferea limite față de puterea președintelui și că aceste comisii nu prezentau criteriul de independență necesar, însă nu a concluzionat în sensul încălcării articolului 3 din Protocolul adițional nr. 1 la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnat la Paris, la 20 martie 1952, în lipsa unor dovezi cu privire la acte de abuz de putere (§ 110 și 111).

25 — Avocatul general Jacobs, la punctul 33 din Concluziile sale prezentate în cauza Syfait și alții (EU:C:2004:673), a apreciat că numărul limitat de posturi rezervate juriștilor în cadrul Comisiei elene pentru concurență nu permitea să se înlăture calificarea de „instanță”, în măsura în care acest organism trebuia să se pronunțe într-un domeniu tehnic complex, care necesită competențe economice și tehnice în plus față de calificările juridice.

51. În ceea ce privește independența membrilor Teleklagenævnet, guvernul danez arată, în răspunsul scris la întrebările adresate de Curte, că, în conformitate cu articolul 69 alineatul 3 din Legea telecomunicațiilor, în exercitarea funcțiilor sale, Teleklagenævnet nu primește nicio instrucțiune referitoare la examinarea și la soluționarea unei anumite cauze.

52. În ceea ce privește, în special, revocarea membrilor care compun acest organism, guvernul danez precizează de asemenea că „revocarea membrilor Teleklagenævnet nu este reglementată nici de Legea telecomunicațiilor, nici de Regulamentul [nr. 383]”. Guvernul danez precizează totuși că aceștia din urmă sunt numiți pentru o perioadă de patru ani și că sunt „protejați împotriva unei revocări arbitrare și abuzive în conformitate cu normele generale de drept administrativ și de drept al muncii”. Guvernul danez a arătat, în plus, în cadrul ședinței, că competența de revocare revine aceleiași persoane căreia îi revine competența de numire, și anume ministrul întreprinderii și dezvoltării. Guvernul danez a subliniat totuși că nu existau, din informațiile sale, cazuri în care un membru al Teleklagenævnet să fi fost revocat.

53. Aceste elemente nu sunt suficiente pentru a ne convinge că membrii Teleklagenævnet sunt, în ceea ce privește independența și imparțialitatea lor, în afara oricărei presiuni externe.

54. Astfel, nu există nicio dispoziție legislativă expresă care să prevadă cazurile în care membrii Teleklagenævnet pot fi revocați sau numirea acestora poate fi anulată. Pe de altă parte, garanțiile menite să protejeze membrii instanțelor de drept comun nu le sunt aplicabile prin analogie.

55. În consecință, membrii Teleklagenævnet, care sunt, pe de altă parte, desemnați și revocați de aceeași autoritate, nu dispun de nicio garanție specială în ceea ce privește revocarea lor, cu excepția celor prevăzute de reglementările generale de drept administrativ și de dreptul muncii. Or, acest lucru nu este, în opinia noastră, suficient în sensul jurisprudenței Curții, întrucât revocarea membrilor respectivi trebuie să fie prevăzută de dispoziții speciale, care ies din sfera dreptului comun. În sfârșit, este evident că mandatul cu o durată de patru ani al acestora nu poate garanta inamovibilitatea lor.

56. Aceste elemente ne par concludente și se opun, în opinia noastră, recunoașterii în privința Teleklagenævnet a calității de „instanță”, în sensul articolului 267 TFUE, toate aceste circumstanțe urmărind să demonstreze că respectivul organism se aseamănă mai mult cu o autoritate administrativă.

57. În acest stadiu al analizei noastre, trebuie să se precizeze totuși că deciziile Teleklagenævnet pot, în conformitate cu articolul 71 alineatul 2 din Legea telecomunicațiilor, să facă obiectul unei acțiuni introduse la instanțele judecătorești în termen de opt săptămâni. Existența acestei acțiuni permite, așadar, să se garanteze efectivitatea mecanismului de trimitere preliminară prevăzut la articolul 267 TFUE și unitatea interpretării dreptului Uniunii și, în speță, în special a Directivei privind serviciul universal pe care dispoziția respectivă din Tratatul FUE urmărește să o asigure. Astfel, pentru a relua termenii unei jurisprudențe constante, potrivit articolului 267 TFUE, asemenea instanțe naționale au facultatea sau, după caz, obligația de a sesiza Curtea cu titlu preliminar atunci când o decizie cu privire la interpretarea sau la validitatea dreptului Uniunii este necesară pentru a pronunța propria hotărâre [26].

58. Considerăm, în consecință, că Curtea nu este competentă să se pronunțe cu privire la întrebările preliminare adresate de Teleklagenævnet.

59. Prin urmare, vom examina întrebările preliminare adresate de acest organism de trimitere cu titlu subsidiar și în ipoteza în care Curtea ar trebui totuși să își recunoască competența.

26 — A se vedea Hotărârea Belov (EU:C:2013:48, punctul 52).

III – **Examinarea, cu titlu subsidiar, a întrebărilor preliminare**

60. Toate întrebările adresate de Teleklagenævnet urmăresc să se stabilească condițiile în care un stat membru este obligat, în conformitate cu articolul 32 din Directiva privind serviciul universal, să plătească o compensație unei întreprinderi care prestează un serviciu suplimentar obligatoriu.

61. În scopul analizei noastre, vom examina aceste întrebări într-o ordine diferită de cea prezentată de organismul de trimitere.

62. Vom începe analiza noastră cu examinarea celei de a cincea întrebări, care ridică, în opinia noastră, o problemă introductivă, și anume cea a incidenței locului de executare a prestației în discuție asupra răspunsurilor pe care va trebui să le dăm la întrebările 1)-4).

63. Vom continua apoi analiza noastră cu studierea problemelor referitoare la interpretarea Directivei privind serviciul universal.

64. Vom aborda, într-o primă etapă, examinarea celei de a patra întrebări referitoare la metoda de calcul al costului net al obligațiilor de serviciu universal.

65. Vom examina, într-o a doua etapă, problemele referitoare la modalitățile de finanțare a serviciilor suplimentare obligatorii. În acest cadru, vom analiza împreună prima, a șasea și a șaptea întrebare, întrucât fiecare dintre acestea privește normele de bază aplicabile acordării și calculului compensației datorate pentru furnizarea acestor servicii. Vom răspunde cu această ocazie la cea de a opta întrebare, referitoare la efectul direct al articolului 32 din Directiva privind serviciul universal. În sfârșit, vom analiza a doua și a treia întrebare, care privesc mai mult detalierea însăși a calculului acestei compensații.

A – *Cu privire la a cincea întrebare, referitoare la statutul special al Groenlandei*

66. Prin intermediul celei de a cincea întrebări, Teleklagenævnet ridică problema dacă faptul că TDC furnizează serviciul suplimentar obligatoriu în discuție în Groenlanda influențează răspunsurile care trebuie date la întrebările 1)-4), referitoare la interpretarea articolului 32 din Directiva privind serviciul universal.

67. Problematica generată de prezenta cauză constă, așadar, în faptul că serviciul de siguranță și de urgență maritimă nu este oferit de TDC doar pe teritoriul unui stat membru al Uniunii, ci și pe teritoriul unui TTPM. În consecință, se ridică problema dacă statutul special de care beneficiază Groenlanda implică adoptarea de către Curte a unei abordări diferite de cea pe care ar adopta-o în cazul în care operatorul ar furniza acest serviciu numai pe teritoriul statului membru în ceea ce privește interpretarea Directivei privind serviciul universal, pe de o parte, și în ceea ce privește aplicarea normelor referitoare la ajutoarele de stat, pe de altă parte.

68. În primul rând, faptul că TDC furnizează serviciul în discuție în Groenlanda nu are, în opinia noastră, nicio incidență în ceea ce privește aplicabilitatea normelor referitoare la ajutoarele de stat în prezenta cauză. Astfel, finanțarea în discuție privește o finanțare publică, care provine din resursele Regatului Danemarcei și se acordă unei întreprinderi daneze stabilite pe teritoriul național. Acest punct nu ridică, așadar, nicio dificultate deosebită.

69. Cu totul alta este problema aplicabilității Directivei privind serviciul universal. Pentru a sesiza întinderea acestei probleme, trebuie să analizăm pe scurt situația specială și statutul Groenlandei în raport cu dreptul Uniunii.

70. TTPM, prevăzute în cadrul anexei II la Tratatul FUE și din care face parte Groenlanda, sunt „teritorii” atașate unui stat membru pentru motive istorice sau politice. Acestea nu constituie state suverane cu personalitate juridică internațională. În ceea ce privește Groenlanda, aceasta face parte integrantă din Regatul Danemarcei. Groenlanda dispune totuși de un statut de autonomie internă obținut la 1 mai 1979 care face din aceasta o „comunitate distinctă în cadrul Regatului Danemarcei” și care a fost consolidat în urma adoptării Legii privind autonomia Groenlandei de către parlamentul danez la 20 iunie 2009.

71. Astfel cum a indicat Curtea în Hotărârea Antillean Rice Mills și alții/Comisia [27], „deși TTPM reprezintă țări și teritorii asociate care au legături speciale cu [Uniunea], ele nu fac totuși parte din aceasta din urmă” [28]. Tratatele și în special articolul 52 TUE și articolul 355 alineatul (2) TFUE acordă, așadar, acestor teritorii un statut special, bazat pe un regim special de asociere axat pe dezvoltarea economică și socială a TTPM. Acest regim este definit în mod general în cadrul părții a patra din Tratatul FUE, care regrupează articolele 198 TFUE-204 TFUE și, în ceea ce privește Groenlanda, în cadrul Protocolului (nr. 34) privind regimul special care se aplică Groenlandei, anexat la Tratatele UE și FUE.

72. Din păcate, aceste dispoziții nu permit să se stabilească cu certitudine dacă regimul special de asociere a TTPM stă la baza unei ordini juridice autonome și proprii în care numai articolele 198 TFUE-204 TFUE și actele adoptate în temeiul acestora le-ar fi aplicabile sau dacă acest regim constituie o *lex specialis* care se aplică în caz de necesitate în locul normelor generale ale Tratatului FUE.

73. Dispozițiile care figurează în partea a patra a Tratatului FUE sunt redactate astfel în termeni neclari, iar jurisprudența nu oferă, pe de altă parte, un răspuns clar. Aceste dificultăți au fost rezumate perfect de avocatul general Cruz Villalón în Concluziile sale prezentate în cauza Prunus și Polonium [29]. După ce a stabilit cele două linii jurisprudențiale ale Curții [30], avocatul general Cruz Villalón a considerat că „a califica un TTPM ca stat membru sau țară terță este o chestiune care nu admite soluții categorice, ci una care se adaptează, de la caz la caz, în funcție de cadrul juridic relevant și acordând atenție sporită obiectivelor urmărite de regimul special de asociere prevăzut în partea a patra a [Tratatului FUE]” [31].

74. Împărtășim această analiză. Ne pare astfel că dispozițiile Tratatului FUE și ale dreptului derivat din acesta ar trebui să fie aplicabile în cazul TTPM, cu condiția ca aceste dispoziții să nu fie eliminate de norme specifice prevăzute la articolele 198 TFUE-204 TFUE sau cu condiția ca ele să nu compromită obiectivele urmărite în cadrul regimului de asociere.

27 — C-390/95 P, EU:C:1999:66.

28 — Punctul 36.

29 — C-384/09, EU:C:2010:759, punctele 23-40.

30 — A se vedea punctele 37-39 din concluzii. Avocatul general Cruz Villalón menționează, pe de o parte, Hotărârea Eman și Sevinger (C-300/04, EU:C:2006:545), în care Curtea a statuat că un resortisant al unui stat membru care locuiește într-un TTPM poate invoca drepturile recunoscute cetățenilor Uniunii în articolul 18 TFUE și următoarele, extinzând astfel dreptul de a fi ales în Parlamentul European la locuitorii unui TTPM (punctul 29). În acest caz, avocatul general Cruz Villalón explică că aceasta este situația în cazul în care Tratatul FUE nu prevede dispoziții clare cu privire la gradul său de aplicabilitate. Pe de altă parte, acesta are în vedere Hotărârea van der Kooy (C-181/97, EU:C:1999:32), în care Curtea a considerat că, dimpotrivă, TTPM trebuiau să facă obiectul unui tratament echivalent cu cel al unei țări terțe (punctele 34-39). Trebuie să se facă referire de asemenea la Avizele 1/78 (EU:C:1979:224) și 1/94 (EU:C:1994:384), în care Curtea a statuat că TTPM se află în afara domeniului de aplicare al dreptului Uniunii și, în consecință, se află în raport cu Uniunea în aceeași situație ca țările terțe (punctele 61 și, respectiv, 62, precum și punctul 17).

31 — Punctul 39 din concluzii.

75. Or, în cauza principală, este evident că prestarea unui serviciu suplimentar obligatoriu în condițiile stabilite la articolul 32 din Directiva privind serviciul universal respectă obiectivele regimului de asociere încheiat cu Groenlanda întrucât contribuie la dezvoltarea economică și socială a acestui teritoriu și favorizează interesele locuitorilor săi în conformitate cu obiectivele prevăzute la articolele 198 TFUE și 199 TFUE. Pe de altă parte, nicio dispoziție specifică prevăzută în cadrul articolelor 198 TFUE-203 TFUE sau în cadrul Protocolului (nr. 34) privind regimul special care se aplică Groenlandei, anexat la Tratatele UE și FUE, nu se opune unei asemenea aplicabilități.

76. În consecință, considerăm că, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, faptul că întreprinderea căreia i se încredințează serviciul suplimentar obligatoriu prevăzut la articolul 32 din Directiva privind serviciul universal furnizează acest serviciu nu numai pe teritoriul statului membru, ci și pe teritoriul unui TTPM nu influențează interpretarea care trebuie dată dispozițiilor acestei directive și nici aplicarea normelor referitoare la ajutoarele de stat.

B – *Cu privire la a patra întrebare referitoare la metoda de calcul al costului net al obligațiilor de serviciu universal*

77. Prin intermediul celei de a patra întrebări, Teleklagenævnet solicită Curții să stabilească dacă Directiva privind serviciul universal se opune ca un stat membru să țină seama, în scopul calculării costului net suportat de o întreprindere prestatoare a serviciului universal, de toate veniturile și cheltuielile legate de furnizarea serviciului în discuție, în special de cele pe care întreprinderea le-ar fi înregistrat în cazul în care nu ar fi trebuit să îndeplinească aceste obligații.

78. Răspunsul la această întrebare se găsește chiar în textul Directivei privind serviciul universal.

79. Astfel cum prevede considerentul (4) al acestei directive, garantarea unui serviciu universal poate implica furnizarea anumitor servicii către unii utilizatori finali la prețuri diferite de cele care rezultă din condițiile de piață normale. Pentru acest motiv, legiuitorul Uniunii a prevăzut, astfel cum reiese din considerentul (18) al directivei menționate, că statele membre ar trebui, dacă este cazul, să stabilească mecanisme de finanțare a costului net al obligațiilor de serviciu universal în cazurile în care s-a demonstrat că respectivele obligații nu pot fi asumate decât cu pierdere sau la un cost net care depășește standardele comerciale normale.

80. Astfel, potrivit articolului 12 alineatul (1) primul paragraf din Directiva privind serviciul universal, ANR trebuie să calculeze costul net al furnizării serviciului universal atunci când acestea consideră că furnizarea poate reprezenta o îndatorire nejustificată pentru întreprinderea prestatoare.

81. Legiuitorul Uniunii a detaliat metodele de calcul al costului net al obligației de serviciu universal la articolul 12 alineatul (1) al doilea paragraf litera (a) din Directiva privind serviciul universal și le-a precizat în considerentul (19) și în anexa IV, partea A la această directivă.

82. Rezultă, mai întâi, din articolul 12 alineatul (1) al doilea paragraf litera (a) din directiva menționată că statele membre trebuie să calculeze costul net al obligației de serviciu universal luând în considerare eventualul avantaj comercial pe care îl are întreprinderea prestatoare.

83. Din anexa IV, partea A la Directiva privind serviciul universal rezultă în continuare că costul net corespunde diferenței dintre costul net suportat de o întreprindere desemnată atunci când aceasta furnizează un serviciu universal și cel suportat atunci când nu îl furnizează. Legiuitorul Uniunii adaugă că statele membre trebuie să acorde astfel atenția cuvenită evaluării corecte a costurilor pe care întreprinderea le-ar fi evitat dacă ar fi putut alege să nu aibă obligații de serviciu universal.

84. În sfârșit, legiuitorul Uniunii prevede că calculul costului net trebuie să țină seama nu numai de cheltuieli și de venituri, ci și de avantajele intangibile care decurg din furnizarea serviciului universal [32].

85. Trebuie să se adauge de asemenea că, în cuprinsul considerentului (17) al Deciziei 2012/21, Comisia a arătat că, în ceea ce privește compensația acordată unei întreprinderi căreia i se încredințează un serviciu de interes economic general, costul net care trebuie avut în vedere trebuie calculat fie ca diferența dintre costurile suportate pentru efectuarea serviciului de interes economic general (denumit în continuare „SIEG”) și veniturile provenite din acest serviciu, fie ca diferența dintre costul net de funcționare cu îndeplinirea obligației de serviciu și costul net ori profitul obținut atunci când întreprinderea funcționează fără îndeplinirea obligației de serviciu public.

86. Având în vedere aceste elemente, considerăm, în consecință, că articolul 12 alineatul (1) al doilea paragraf litera (a) din Directiva privind serviciul universal trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei reglementări naționale prin care un stat membru ține seama, în scopul calculării costului net al obligațiilor de serviciu universal, de toate veniturile și cheltuielile legate de furnizarea acestui serviciu, în special de cele pe care întreprinderea le-ar fi înregistrat în cazul în care nu ar fi fost prestatoarea serviciului respectiv.

C – *Cu privire la prima, la a șasea și la a șaptea întrebare, referitoare la normele și la principiile aplicabile compensării unei întreprinderi prestatoare a unui serviciu suplimentar obligatoriu*

87. Prima, a șasea și a șaptea întrebare invită Curtea să precizeze normele și principiile care guvernează finanțarea de către statul membru a serviciilor suplimentare obligatorii.

88. Prin intermediul primei întrebări, Teleklagenævnet solicită, în esență, Curții să stabilească dacă articolul 32 din Directiva privind serviciul universal se opune ca un stat membru să refuze compensarea unei întreprinderi prestatoare a unui serviciu suplimentar obligatoriu pentru motivul că costul acestui serviciu este acoperit de beneficiile pe care întreprinderea le-a realizat în temeiul obligațiilor sale de serviciu universal.

89. Prin intermediul celei de a șasea întrebări, Teleklagenævnet ridică problema incidenței, în ceea ce privește interpretarea acestei dispoziții, a normelor referitoare la ajutoare de stat stabilite nu numai la articolul 107 alineatul (1) TFUE și la articolul 108 alineatul (3) TFUE, ci și în Decizia 2012/21. Această decizie prevede condițiile în care un stat membru este scutit de obligația de a notifica în prealabil Comisiei un ajutor de stat plătit sub forma unei compensații pentru un SIEG prestat atunci când această compensare poate fi considerată compatibilă cu articolul 106 alineatul (2) TFUE.

90. În același mod, Teleklagenævnet ridică, prin intermediul celei de a șaptea întrebări, problema incidenței, în ceea ce privește interpretarea articolului 32 din Directiva privind serviciul universal, a principiului de minimă perturbare a pieței pe care se întemeiază legiuitorul Uniunii în cadrul acestei directive [33].

91. Vom examina împreună aceste trei întrebări în măsura în care normele și principiile pe care le are în vedere Teleklagenævnet în cea de a șasea și în cea de a șaptea întrebare nu influențează, însă guvernează punerea în aplicare a obligațiilor care decurg din Directiva privind serviciul universal și în special mecanismele de compensare care trebuie să fie instituite în vederea finanțării serviciului universal și a serviciilor suplimentare obligatorii.

32 — Aceste avantaje corespund, de exemplu, beneficiului tehnic și comercial care rezultă din întinderea rețelei prestatorului, în raport cu un operator care acționează în condițiile normale de pe piață, sau din imaginea unei mărci asociate poziției de operator de serviciu universal.

33 — Legiuitorul Uniunii definește principiul de minimă perturbare a pieței în considerentul (23) al Directivei privind serviciul universal. În opinia acestuia, respectarea principiului amintit impune ca contribuțiile să fie recuperate de o așa manieră încât să se reducă pe cât posibil la minimum impactul sarcinii financiare asupra utilizatorilor finali, de exemplu, prin repartizarea contribuțiilor pe o arie cât se poate de mare.

92. Pentru motivele pe care urmează să le prezentăm în continuare, considerăm că un stat membru nu poate refuza, în temeiul articolului 32 din Directiva privind serviciul universal, să compenseze o întreprindere prestatoare a unui serviciu suplimentar obligatoriu atunci când costul acestui serviciu este acoperit de profiturile pe care aceasta le-a realizat în temeiul obligațiilor sale de serviciu universal.

93. La fel ca și Comisia, considerăm că regimurile de compensare prevăzute de Directiva privind serviciul universal referitoare, pe de o parte, la serviciul universal și, pe de altă parte, la serviciile suplimentare obligatorii nu depind unul de celălalt și că costurile nete efectuate pentru fiecare dintre aceste servicii trebuie să facă obiectul unei contabilități separate, astfel încât să se garanteze că niciun venit obținut în cadrul serviciului universal nu intră în calculul costului net al serviciului suplimentar obligatoriu și nu condiționează acordarea compensației datorate pentru prestarea acestui serviciu.

94. Este adevărat că obligația de a ține o contabilitate separată nu este prevăzută în mod expres în cadrul finanțării serviciilor suplimentare obligatorii. Totuși, această cerință reiese din principiile stabilite de legiuitorul Uniunii în cadrul Directivei privind serviciul universal și din aplicabilitatea normelor referitoare la ajutoarele de stat.

95. În primul rând, normele stabilite la articolul 32 din Directiva privind serviciul universal presupun ca întreprinderea prestatoare a unui serviciu suplimentar obligatoriu să fie compensată. Desigur, legiuitorul Uniunii nu precizează în mod detaliat principiile aplicabile acestei compensări. Acesta se limitează să interzică statelor membre să transfere costul acestui serviciu asupra operatorilor de rețele și de servicii de comunicații electronice existente pe piața națională [34]. Legiuitorul Uniunii urmărește astfel să garanteze că contribuțiile pe care le plătesc actorii de pe piață sunt legate direct de furnizarea serviciului universal și nu se extind la activități conexe sau accesorii. Obiectivul acestuia este de a garanta o perturbare minimă a pieței, evitându-se impunerea, prin instituirea unui fond sectorial, a unei sarcini financiare disproporționate asupra operatorilor din cadrul sectorului, în special asupra celor nou-intrați [35]. Niciuna dintre întreprinderile sectorului, printre care figurează întreprinderea prestatoare, nu trebuie să fie, așadar, chemată să contribuie la finanțarea unui serviciu suplimentar obligatoriu.

96. Textul articolului 32 din Directiva privind serviciul universal implică, așadar, faptul ca întreprinderea prestatoare a unui serviciu suplimentar obligatoriu să nu fie obligată să suporte costul legat de prestarea acestui serviciu și să poată obține din partea statului membru o compensare a acestui cost.

97. Termenii acestei dispoziții sunt, în această privință, suficient de preciși și de necondiționați pentru a prezenta, în opinia noastră, efect direct.

98. În aceste condiții, considerăm că un stat membru nu poate adopta o reglementare națională care urmărește *in fine* să priveze întreprinderea prestatoare a unui serviciu suplimentar obligatoriu de o compensație.

34 — A se vedea, în această privință, considerentul (21) al Directivei privind serviciul universal, în care legiuitorul Uniunii prevede că „[m]ecanismele de finanțare ar trebui să aibă scopul de a asigura că participanții pe piață contribuie *numai la finanțarea obligațiilor de serviciu universal și nu a altor activități, care nu sunt direct legate de furnizarea obligațiilor de serviciu universal*” (sublinierea noastră). A se vedea de asemenea considerentul (25) al directivei menționate, în care acesta adaugă că, deși fiecare dintre statele membre rămâne liber să impună măsuri speciale în afara sferei obligațiilor de serviciu universal, acestea trebuie totuși să prevadă o finanțare conformă dreptului Uniunii și care nu presupune contribuții din partea participanților de pe piață.

35 — A se vedea punctul 2.5 din Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor privind un cadru de calitate pentru serviciile de interes general în Europa [COM(2011) 900 final].

99. În al doilea rând, normele referitoare la finanțarea serviciului universal implică o separare contabilă a activităților care țin de serviciul universal și a celor aferente celorlalte tipuri de servicii, printre care figurează serviciile suplimentare obligatorii. Astfel, în scopul calculării compensației, statele membre sunt obligate să țină seama numai de veniturile realizate de prestatorul serviciului universal în cadrul furnizării acestui serviciu [36].

100. Cerința unei separări contabile figurează la articolul 13 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2002/21. Potrivit acestei dispoziții, întreprinderile au obligația să țină o contabilitate separată care să permită identificarea tuturor elementelor de cheltuieli și de venituri legate de activităților lor privind furnizarea de rețele sau de servicii de comunicații electronice atunci când acestea beneficiază, în plus, de drepturi speciale sau exclusive pentru furnizarea de servicii în alte sectoare din același stat membru.

101. Această cerință a fost reluată în cadrul Directivei privind serviciul universal în ceea ce privește furnizarea serviciului universal.

102. Astfel, respectarea principiilor prevăzute de legiuitorul Uniunii la articolele 12-14 din această directivă, care trebuie interpretate în lumina considerentelor (3), (18), (22)-(25) și a anexei IV la directiva menționată, presupune ca sistemul de compensare să fie în raport direct cu costul net generat de obligațiile de serviciu universal, fapt pe care Curtea l-a confirmat, pe de altă parte, în jurisprudența sa [37]. Rezultă astfel din considerentele (3) și (18) ale Directivei privind serviciul universal că statele membre sunt obligate să compenseze întreprinderile desemnate pentru costul net „specific" ocazionat de furnizarea serviciului universal. Respectarea acestor principii impune din partea ANR ca acestea să stabilească o distincție între, pe de o parte, costul net legat de serviciul universal și, pe de altă parte, costurile legate de furnizarea serviciilor care nu sunt incluse în capitolul II din această directivă, fie că este vorba de servicii suplimentare obligatorii sau de servicii comerciale. În această privință, legiuitorul Uniunii a prevăzut de altfel modalități de finanțare distincte în funcție de natura serviciului, excluzând astfel în mod expres finanțarea sectorială în cadrul punerii în aplicare a articolului 32 din directiva menționată [38].

103. Cerința unei separări contabile participă nu numai la transparența procedurii de finanțare [39], dar permite de asemenea să se garanteze că finanțarea serviciului universal este realizată printr-un mijloc neutru din punctul de vedere al concurenței [40].

104. O asemenea cerință asigură, de asemenea, în conformitate cu considerentul (18) al Directivei privind serviciul universal, că finanțarea serviciului universal și a serviciilor suplimentare obligatorii respectă normele referitoare la ajutoarele de stat [41].

105. Separarea contabilă este, astfel, o cerință care guvernează acordarea de către statele membre a compensațiilor datorate pentru prestarea serviciilor de interes economic general.

36 — A se vedea în această privință considerentul (19) al Directivei privind serviciul universal, care prevede că „[c]alculul costului net al serviciului universal ar trebui să ia în considerare cheltuielile și *veniturile*, precum și avantajele intangibile *rezultate din furnizarea serviciului universal*" (sublinierea noastră).

37 — Hotărârea Comisia/Belgia (C-222/08, EU:C:2010:583, punctele 49-52).

38 — Astfel, în cadrul finanțării obligațiilor de serviciu universal, majoritatea statelor membre au optat pentru o finanțare sectorială. În 2011, numai Republica Cehă, Republica Finlanda și Regatul Suediei au adoptat dispoziții pentru ca aceste costuri să fie acoperite exclusiv din finanțare publică, în timp ce Republica Malta și Republica Portugheză au prevăzut o finanțare mixtă publică-privată [a se vedea în această privință Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor – Serviciul universal în comunicațiile electronice: raport cu privire la rezultatul consultării publice și la cea de a treia revizuire periodică a domeniului de aplicare în conformitate cu articolul 15 din Directiva 2002/22/CE, COM(2011) 795 final, p. 13].

39 — Considerentul (19) al Directivei privind serviciul universal prevede că „costurile nete ale obligațiilor de serviciu universal ar trebui calculate *pe baza unor procedee transparente*" (sublinierea noastră).

40 — A se vedea articolul 1 alineatul (1) și articolul 3 alineatul (2) din Directiva privind serviciul universal, precum și Hotărârea Comisia/Franța (C-220/07, EU:C:2008:354, punctul 29).

41 — A se vedea de asemenea considerentul (3) al Directivei privind serviciul universal, precum și articolul 6 din Directiva 2002/77. A se vedea de asemenea Hotărârea Comisia/Franța (EU:C:2008:354, punctul 30).

106. Prestarea unui serviciu suplimentar obligatoriu ține în mod evident, la fel ca și serviciul universal, de un serviciu de interes economic general în sensul articolului 106 alineatul (2) TFUE. Deși serviciile suplimentare obligatorii nu pot fi calificate drept „serviciu universal” în sensul Directivei privind serviciul universal, nu este mai puțin adevărat că, prin natura și prin finalitatea acestora, serviciile amintite răspund acelorași preocupări ca cele la care răspunde serviciul universal și sunt furnizate în aceleași condiții [42]. Astfel, furnizarea unui serviciu suplimentar obligatoriu se realizează, cel mai adesea, la un preț diferit de cel stabilit în condiții de piață normale.

107. Or, compensațiile acordate de statele membre pentru prestarea unui serviciu de interes economic general sunt supuse respectării normelor stabilite de legiuitorul Uniunii la articolele 107 TFUE și 108 TFUE. Astfel, pentru a evita ca aceste compensații să fie calificate drept „ajutoare de stat” incompatibile cu articolul 107 alineatul (1) TFUE, intervenția statului trebuie să îndeplinească cele patru condiții cumulative edictate de Curte în Hotărârea Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg [43]. Aceste condiții sunt următoarele:

— în primul rând, întreprinderea beneficiară trebuie să aibă în mod real atribuția obligațiilor de serviciu public, iar aceste obligații trebuie definite în mod clar;

— în al doilea rând, parametrii pe baza cărora se calculează compensația trebuie stabiliți în prealabil, în mod obiectiv și transparent, pentru a evita conferirea unui avantaj economic care poate favoriza întreprinderea beneficiară față de întreprinderile concurente;

— în al treilea rând, compensația nu poate depăși ceea ce este necesar pentru a acoperi toate sau o parte din costurile efectuate pentru îndeplinirea obligațiilor de serviciu public, ținând seama de încasările rezultate și un profit rezonabil, și

— în al patrulea rând, nivelul compensației trebuie stabilit pe baza unei analize a costurilor pe care o întreprindere medie, administrată eficient și echipată adecvat cu mijloacele necesare, le-ar fi efectuat atunci când întreprinderea nu a fost aleasă prin intermediul unei proceduri de achiziții publice.

108. Așadar, în cazul în care aceste criterii nu sunt respectate, iar condițiile generale de aplicabilitate a articolului 107 alineatul (1) TFUE sunt îndeplinite, compensațiile plătite de statul membru întreprinderii prestatoare a serviciului de interes economic general vor constitui ajutoare de stat și vor fi supuse dispozițiilor articolelor 106 TFUE, 107 TFUE și 108 TFUE.

109. Comisia a clarificat fiecare dintre aceste condiții în Comunicarea privind aplicarea normelor Uniunii Europene în materie de ajutor de stat în cazul compensației acordate pentru prestarea unor servicii de interes economic general [44]. Or, în ceea ce privește principiile care guvernează acordarea și calculul unei indemnizații, aceasta s-a preocupat să precizeze la punctul 56 din această comunicare că „[n]umai *costurile direct asociate prestării SIEG* pot fi luate în considerare în acest context” [45].

110. Comisia a precizat de asemenea la articolul 5 alineatul (3) din Decizia 2012/21 că orice compensație acordată unei întreprinderi căreia i se încredințează prestarea serviciului de interes economic general se calculează pe baza principiului de contabilizare analitică care permite să se identifice fiecare dintre costurile aferente prestării serviciului în discuție.

42 — Dacă consultăm pagina de internet a Erhvervsstyrelsen, constatăm în această privință că furnizarea serviciilor în discuție a fost integrată în obligațiile care intră în sfera serviciului universal.

43 — C-280/00, EU:C:2003:415, punctele 88-94.

44 — JO 2012, C 8, p. 4.

45 — Sublinierea noastră.

111. Observăm că această cerință a unei separări contabile figura deja în cadrul Directivei 2006/111/CE a Comisiei din 16 noiembrie 2006 privind transparența relațiilor financiare dintre statele membre și întreprinderile publice, precum și transparența relațiilor financiare din cadrul anumitor întreprinderi [46]. Potrivit articolului 4 din Directiva 2006/111, orice întreprindere căreia i se încredințează furnizarea unui serviciu de interes economic general, care primește o compensație de serviciu public în legătură cu acest serviciu și care exercită alte activități are obligația să țină înregistrări contabile separate care să permită să se impute toate produsele și toate sarcinile diferitelor activități în cauză.

112. În speță, într-o cauză precum cea în discuție în litigiul principal, respectarea unei asemenea obligații permite, în plus, să se garanteze că întreprinderea prestatoare atât a serviciului universal, cât și a serviciului suplimentar obligatoriu nu va fi penalizată. Astfel, această separare contabilă permite să se evite să fie luate în considerare de două ori veniturile pe care le obține întreprinderea în temeiul obligațiilor sale de serviciu universal, pe de o parte, în scopul calculării costului net al obligației de serviciu universal și, în consecință, al compensării acordate în acest temei și, pe de altă parte, în scopul calculării costului net al serviciului suplimentar obligatoriu și, în consecință, al acordării compensației plătite în temeiul serviciului suplimentar obligatoriu. O asemenea practică ar penaliza în mod necesar întreprinderea prestatoare întrucât ar determina suportarea de către aceasta a costului serviciului suplimentar obligatoriu, contrar dispozițiilor înseși ale articolului 32 din Directiva privind serviciul universal.

113. După cum vom vedea în considerațiile ulterioare, acest lucru nu exclude totuși ca încasările obținute în cadrul obligațiilor de serviciu universal să poată fi luate în considerare într-un stadiu ulterior, în cadrul aprecierii caracterului excesiv sau nejustificat al îndatoririi care revine întreprinderii prestatoare.

114. Având în vedere toate aceste elemente, considerăm, așadar, că articolul 32 din Directiva privind serviciul universal trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care permite statului membru să respingă cererea de compensare introdusă de o întreprindere prestatoare a unui serviciu suplimentar obligatoriu pentru motivul că costul acestui serviciu este acoperit din profiturile pe care aceasta le-a realizat în temeiul obligațiilor sale de serviciu universal.

115. Ținând seama de răspunsul care propunem să fie oferit la această întrebare, trebuie să examinăm, în acest stadiu, a opta întrebare adresată de Teleklagenævnet.

D – *Cu privire la a opta întrebare, referitoare la efectul direct al articolului 32 din Directiva privind serviciul universal*

116. Prin intermediul celei de a opta întrebări, Teleklagenævnet ridică problema dacă articolul 32 din Directiva privind serviciul universal are efect direct.

117. Potrivit unei jurisprudențe constante, atunci când un stat membru nu a transpus o directivă în termenele stabilite sau atunci când a efectuat o transpunere incorectă, particularii sunt îndreptățiți să invoce împotriva acestui stat dispozițiile directivei respective care sunt, din punctul de vedere al conținutului, necondiționate și suficient de precise [47].

118. În prezenta cauză, este adevărat că articolul 32 din Directiva privind serviciul universal nu prevede normele de calcul pe care un stat membru este obligat să le adopte în vederea acordării unei compensații întreprinderii prestatoare a unui serviciu suplimentar obligatoriu. În această privință și sub rezerva respectării normelor referitoare la ajutoare de stat, statele membre dispun, în consecință, de o marjă de apreciere.

46 — JO L 318, p. 17, Ediție specială, 08/vol. 5, p. 66.

47 — A se vedea în acest sens Hotărârea El Dridi (C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, punctul 46).

119. Cu toate acestea, articolul 32 din Directiva privind serviciul universal creează în privința întreprinderii prestatoare a serviciului suplimentar obligatoriu dreptul de a obține o compensație a costurilor legate de furnizarea acestui serviciu. Excluzând finanțarea sectorială, legiuitorul Uniunii interzice statelor membre să prevadă ca întreprinderile din cadrul sectorului, printre care figurează întreprinderea prestatoare, să suporte costul serviciului respectiv și impune o compensație publică. Termenii acestei dispoziții sunt, în opinia noastră, suficient de preciși și necondiționați pentru a prezenta în această privință un efect direct.

120. În aceste împrejurări, un stat membru nu poate reține o metodă de calcul al costurilor legate de prestarea serviciului suplimentar obligatoriu care conduce la privarea întreprinderii prestatoare a acestui serviciu de dreptul de a fi compensată.

121. Având în vedere aceste considerații, apreciem că articolul 32 din Directiva privind serviciul universal are efect direct, în măsura în care creează în privința întreprinderii prestatoare a serviciului obligatoriu dreptul de a obține o compensare a costurilor legate de furnizarea acestui serviciu.

E – *Cu privire la a doua și la a treia întrebare referitoare la existența unei îndatoriri nejustificate care acordă dreptul la o compensație*

122. Ultimele două întrebări pe care le vom analiza invită Curtea să precizeze condițiile în care statele membre pot ține seama de existența unei îndatoriri nejustificate în privința întreprinderii prestatoare a unui serviciu suplimentar obligatoriu în scopul acordării unei compensații.

123. Prin intermediul celei de a doua întrebări, Teleklagenævnet solicită, mai întâi, Curții să stabilească dacă Directiva privind serviciul universal se opune unei reglementări naționale care condiționează acordarea unei asemenea compensații de existența unei îndatoriri nejustificate în privința întreprinderii prestatoare a unui serviciu suplimentar obligatoriu.

124. În ipoteza în care această directivă nu s-ar opune unei astfel de reglementări naționale, prin intermediul celei de a treia întrebări, organismul de trimitere ridică problema dacă, în vederea aprecierii caracterului nejustificat al acestei îndatoriri, un stat membru poate ține seama de beneficiile pe care întreprinderea prestatoare a serviciului suplimentar obligatoriu le-a obținut în cadrul obligațiilor sale de serviciu universal.

125. În opinia noastră, niciun element nu se opune unei asemenea reglementări.

126. Astfel, nu rezultă nici din articolul 32 din Directiva privind serviciul universal, nici din vreo altă dispoziție din aceasta că legiuitorul Uniunii a urmărit să stabilească el însuși condițiile în care ANR trebuie să calculeze costul net al furnizării unui serviciu suplimentar obligatoriu și condițiile în care acestea sunt chemate să considere că furnizarea respectivă poate reprezenta o îndatorire nejustificată pentru întreprinderea prestatoare.

127. În aceste condiții, în lipsa unei reglementări specifice, statele membre sunt libere să stabilească, în opinia noastră, condițiile potrivit cărora trebuie calculat costul serviciului suplimentar obligatoriu și sarcina care rezultă din acesta pentru întreprinderea prestatoare determinată, cu condiția ca, totuși, acestea să respecte normele referitoare la ajutoarele de stat astfel cum decurg din condițiile enunțate de Curte în Hotărârea Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg (EU:C:2003:415) și în special principiile care guvernează acordarea de către statele membre a compensațiilor de serviciu public.

128. În consecință, acestea din urmă sunt libere să examineze dacă întreprinderea prestatoare a serviciului suplimentar obligatoriu este supusă efectiv unei îndatoriri nejustificate înainte de a institui un mecanism de compensare pentru costurile suportate de această întreprindere.

129. Acest sistem este cel pe care legiuitorul Uniunii l-a stabilit în cadrul finanțării serviciului universal la articolele 12 și 13 din Directiva privind serviciul universal.

130. Astfel, rezultă din considerentul (21) al Directivei privind serviciul universal că legiuitorul Uniunii a urmărit să stabilească o legătură între mecanismele de finanțare a costurilor nete generate de furnizarea serviciului universal și existența unei îndatoriri excesive în privința întreprinderii.

131. Pentru a proceda la compensare, statele membre trebuie să calculeze, așadar, costul net reprezentat de furnizarea acestui serviciu pentru fiecare dintre întreprinderile avute în vedere în conformitate cu metoda de calcul prevăzută la articolul 12 din Directiva privind serviciul universal și precizată în considerentul (19) și în anexa IV, partea A la aceasta [48]. Odată stabilit acest cost net, statele membre pot aprecia dacă întreprinderea prestatoare a serviciului universal este supusă efectiv unei îndatoriri nejustificate și excesive și pot decide, așadar, la cererea acestei întreprinderi, să adopte modalitățile de compensare pentru respectivul cost.

132. Într-adevăr, astfel cum a arătat Curtea, costul net al serviciului universal nu reprezintă în mod necesar o îndatorire excesivă pentru toate întreprinderile în cauză și nu acordă în mod automat dreptul la o compensație [49].

133. Curtea a definit noțiunea de îndatorire excesivă sau nejustificată în jurisprudența sa. Este vorba despre îndatorirea care, pentru fiecare întreprindere în cauză, prezintă un caracter excesiv din punctul de vedere al capacității sale de a o suporta, ținând seama de ansamblul caracteristicilor proprii acesteia, în special de nivelul echipamentelor sale, de situația sa economică și financiară, precum și de cota sa de piață [50].

134. Atunci când o obligație de serviciu universal reprezintă o sarcină excesivă pentru o întreprindere, statul membru este autorizat să o compenseze prin intermediul unei mecanism de acoperire sau de compensare a costurilor. Întrucât această compensare determină transferuri de fonduri, statele membre sunt obligate să garanteze că acestea sunt efectuate în mod obiectiv și transparent, cu respectarea normelor referitoare la ajutoarele de stat și astfel încât să determine cea mai mică denaturare posibilă a concurenței și a cererii.

135. Nu vedem niciun motiv susceptibil să se opună ca un stat membru să aplice prin analogie aceste dispoziții în scopul stabilirii compensației plătite pentru prestarea serviciilor suplimentare obligatorii. Dimpotrivă. Normele stabilite la articolele 12 și 13 din Directiva privind serviciul universal au drept obiectiv garantarea principiilor transparenței, obiectivității, nediscriminării și proporționalității [51], pe care se întemeiază finanțarea. Acestea răspund de asemenea preocupărilor exprimate de Curte în Hotărârea Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg (EU:C:2003:415) și condițiilor pe care aceasta le-a stabilit astfel încât compensațiile de serviciu public să se afle în afara domeniului de aplicare al articolului 107 alineatul (1) TFUE.

136. Astfel, cu excepția normelor specifice legate de natura finanțării, ne pare perfect logic ca compensarea întreprinderii prestatoare a unui serviciu suplimentar obligatoriu să îndeplinească aceleași cerințe ca cele dictate în cadrul prestării serviciului universal.

137. Într-adevăr, după cum am arătat, deși serviciile suplimentare obligatorii nu pot fi calificate drept „serviciu universal” în sensul Directivei privind serviciul universal, nu este mai puțin adevărat că, prin natura și prin finalitatea lor, acestea răspund acelorași preocupări ca cele la care răspunde serviciul universal și sunt furnizate în aceleași condiții. Astfel, furnizarea unui serviciu suplimentar obligatoriu se

48 — Am precizat această metodă de calcul la punctele 81-84 din prezentele concluzii.

49 — Hotărârea Comisia/Belgia (EU:C:2010:583, punctul 49).

50 — *Idem.*

51 — A se vedea Hotărârea Comisia/Franța (EU:C:2008:354, punctul 29) și articolul 6 din Directiva 2002/77.

realizează, cel mai adesea, la un preț diferit de cel stabilit în condiții comerciale normale. În cadrul Directivei privind serviciul universal, legiuitorul Uniunii condiționează prestarea serviciilor suplimentare obligatorii, ca și furnizarea serviciului universal, de respectarea acelorași principii, în special de respectarea normelor referitoare la ajutoarele de stat.

138. În ceea ce privește compensarea costurilor legate de furnizarea serviciilor suplimentare obligatorii, statele membre rămân, așadar, obligate să respecte normele referitoare la ajutoare de stat, astfel cum decurg din condițiile enunțate de Curte în Hotărârea Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg (EU:C:2003:415) și în special principiile care guvernează acordarea de către statele membre a compensațiilor de serviciu public.

139. Astfel, statele membre trebuie să se asigure că parametrii de calcul al compensației nu determină nicio denaturare a concurenței pe piață și nu implică, în consecință, niciun avantaj economic de natură să favorizeze întreprinderea beneficiară în raport cu întreprinderile concurente. Potrivit Comisiei, această compensație nu trebuie să depășească, așadar, ceea ce este necesar pentru acoperirea integrală sau parțială a costurilor nete specifice suportate pentru îndeplinirea obligațiilor de serviciu public, luând în considerare veniturile rezultate, în caz contrar riscând să constituie un ajutor de stat incompatibil cu piața internă. În acest cadru, statele membre sunt de asemenea obligate să asigure întreprinderii prestatoare un profit rezonabil [52].

140. Stabilind, în cadrul serviciului universal, o legătură între finanțarea costurilor nete generate de furnizarea serviciului și existența unei îndatoriri excesive în privința întreprinderii, legiuitorul Uniunii răspunde tuturor acestor preocupări.

141. Pentru motivele pe care le-am evocat și deoarece nu există, în opinia noastră, niciun motiv pentru a se face o distincție între modalitățile referitoare la compensarea unei întreprinderi după cum acestea privesc furnizarea unui serviciu universal sau prestarea unui serviciu suplimentar obligatoriu – evident, cu excepția celor referitoare la natura finanțării –, considerăm că un stat membru poate condiționa acordarea unei compensații plătite pentru furnizarea unui serviciu suplimentar obligatoriu de existența unei îndatoriri nejustificate în privința întreprinderii prestatoare.

142. Ținând seama de răspunsul care propunem să fie oferit la această întrebare, trebuie să examinăm în acest stadiu a treia întrebare adresată de Teleklagenævnet Curții.

143. Acesta ridică problema dacă un stat membru poate ține seama de beneficiul pe care prestatorul serviciului suplimentar obligatoriu l-a obținut în cadrul obligațiilor sale de serviciu universal pentru a aprecia dacă sarcina pe care acesta o suportă pentru prestarea serviciului suplimentar obligatoriu reprezintă o îndatorire nejustificată sau excesivă.

144. Amintim că Curtea a definit noțiunea de îndatorire excesivă sau nejustificată în jurisprudența sa ca fiind îndatorirea care, pentru fiecare întreprindere în cauză, prezintă un caracter excesiv din punctul de vedere al capacității sale de a o suporta, ținând seama de ansamblul caracteristicilor proprii acesteia, în special de nivelul echipamentelor sale, de situația sa economică și financiară, precum și de cota sa de piață [53].

145. Or, veniturile pe care întreprinderea le obține în cadrul obligațiilor sale de serviciu universal participă în mod direct la capacitatea economică și financiară a acesteia. În consecință, considerăm că aceste venituri pot fi luate în considerare nu la calculul costului net al serviciului suplimentar obligatoriu, ci în cadrul aprecierii caracterului nejustificat sau excesiv al îndatoririi pe care trebuie să o suporte întreprinderea pentru furnizarea acestui serviciu.

52 — A se vedea considerentul (3) al Directivei privind serviciul universal, punctele 3.4 și 3.5 din comunicarea Comisiei menționată la punctul 109 din prezentele concluzii, precum și considerentul (15) al Deciziei 2012/21.

53 — Hotărârea Comisia/Belgia (EU:C:2010:583, punctul 49).

146. Având în vedere toate aceste elemente, considerăm că Directiva privind serviciul universal nu se opune unei reglementări naționale care condiționează acordarea unei compensații plătite pentru furnizarea unui serviciu suplimentar obligatoriu de existența unei îndatoriri nejustificate în privința întreprinderii prestatoare a respectivului serviciu. În această privință, un stat membru poate, în scopul aprecierii caracterului nejustificat al acestei sarcini, să țină seama de profiturile pe care această întreprindere le-a obținut în cadrul obligațiilor sale de serviciu universal.

IV – **Concluzie**

147. Având în vedere considerațiile care precedă, apreciem că Curtea nu este competentă să răspundă la întrebările adresate de Teleklagenævnet în decizia de trimitere din 25 aprilie 2013.

148. Cu titlu subsidiar, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Teleklagenævnet după cum urmează:

„1) Într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, faptul că întreprinderea căreia i se încredințează serviciul suplimentar obligatoriu prevăzut la articolul 32 din Directiva 2002/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile electronice de comunicații (directiva privind serviciul universal), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/136/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009, furnizează acest serviciu nu numai pe teritoriul statului membru, ci și pe teritoriul unei țări și teritoriul de peste mări nu influențează interpretarea care trebuie dată dispozițiilor acestei directive și nici aplicarea normelor referitoare la ajutoarele de stat.

2) Articolul 12 alineatul (1) al doilea paragraf litera (a) din Directiva privind serviciul universal, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/136, trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei reglementări naționale prin care un stat membru ține seama, în scopul calculării costului net al obligațiilor de serviciu universal, de toate veniturile și cheltuielile legate de furnizarea acestui serviciu, în special de cele pe care întreprinderea le-ar fi înregistrat în cazul în care nu ar fi fost prestatoarea serviciului respectiv.

3) Articolul 32 din Directiva privind serviciul universal, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/136, trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care permite statului membru să respingă cererea de compensare introdusă de o întreprindere prestatoare a unui serviciu suplimentar obligatoriu pentru motivul că costul acestui serviciu este acoperit de profiturile pe care aceasta le-a realizat în temeiul obligațiilor sale de serviciu universal.

4) Articolul 32 din Directiva privind serviciul universal, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/136, are efect direct, în măsura în care instituie, în privința întreprinderii prestatoare a serviciului suplimentar obligatoriu, dreptul de a obține o compensare a costurilor legate de furnizarea acestui serviciu.

5) Directiva privind serviciul universal, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/136, nu se opune unei reglementări naționale care condiționează acordarea unei compensații plătite pentru furnizarea unui serviciu suplimentar obligatoriu de existența unei îndatoriri nejustificate în privința întreprinderii prestatoare a respectivului serviciu. În această privință, un stat membru poate, în scopul aprecierii caracterului nejustificat al acestei îndatoriri, să țină seama de profiturile pe care această întreprindere le-a obținut în cadrul obligațiilor sale de serviciu universal.”